

Sınıfsızlık Anarşizmle Mümkündür - III

Anarşist Komünist Ekonomi Pratiği
-Anarşist Ekonomi Tartışmaları (15)

Scott Nappalos

22.04.2015

İçindekiler

Özgürlükçü Komünizm, Mücadele Eden	
Sınıfların Özlemi (3)	4
Özgürlükçü Komünist Toplum	4
Ücret Sisteminin Eleştirisi	8
Komünizme Doğru	12

Meydan gazetesinin Anarşist Ekonomi Tartışmaları dizisine, Kuzey Amerika IWW üyesi, Scott Nappalos'un yazısının üçüncü bölümüyle devam ediyoruz. Yazının odağında güncelliğini koruyan bir tartışma olan teorinin pratikte somutlaşması ve teorinin pratikten üretilmesi yer alıyor. Yazının bu son bölümünde, devrimci durumların ekonomik pratiklere etkisi ve anarşist komünist ekonomi teorisinin ücret sistemi eleştirisi yer alıyor. Libcom'un dışında birçok uluslararası anarşist sitede de yayınlanmış olan yazı, daha önceki yazı dizilerimizde içerisinden yazılarına yer verdiğimiz The Accumulation of Freedom: Writings on Anarchist Economics kitabındaki bölümlerden biri olma niteliğini de taşıyor.

Özgürlükçü Komünizm, Mücadele Eden Sınıfların Özlemi (3)

Özgürlükçü Komünist Toplum

Böyle bir komünist toplumda üretim iki faaliyet üzerine kurulur: insanların neyi ne kadar istediğini ölçmek ve bunları hem kolektif olarak, hem de sorumluluğu belli olacak biçimde üretmek. Katılımcı ekonomi, bilinçli tahminler yoluyla insanların hangi ürünleri ne kadar arzuladıklarını ölçmeyi önerir. Fakat bu öneri, mevcut ürünlerin güncel kullanımını ve gelişimi birlikte ele alarak ekonominin hangi yöne gideceği konusunda karar alan kolektif yapılarda gerçekleşen diyaloga dayanır.

Mutlak ve değişmez biçimde kıt bulunan bazı ürünler için, gerçek ihtiyaçlara dayalı, adil bir sistem bulmamız gerekir. Bu gerçekten acil bir sorundur ama yine birçok ekonomist bunu yok sayıyor çünkü mevcut durumdan devrimci topluma ve sonra devrim-sonrası topluma nasıl gideceğimizi ele almayan, gerçek pratiğe dayanmayan taslaklar yaratıyorlar. Mevcut üretimden toplumsal üretime geçiş süreci kısa vadede kısıtlıklar yaratacaktır. Uzun vadede, kolektif bilgimizi kullanmak, en kötü işlerin makineleşmesi ve kapitalist ekonominin devasa parçası olan gereksiz üretimi (finans, ordu, hapisane, zengin eğlenceleri, vb.) ortadan kaldırmak, bütün dünyaya fazlasıyla yetecek kadar imkan sunacaktır. Aslında zaten bütün dünyayı fazlasıyla doyuracak kadar yiyecek üretiyoruz ama fiyatları yüksek tutmak için çoğunu yakıyoruz. Birçok anarşist komünist düşünür böyle gıdalar için karne kavramını öne sürer. Böyle bir pratik savaş zamanında kabul görmüştür ve bugün de organ nakli için kullanılan paylaşım yöntemidir.

Toplumsal devrim herkese yetecek kadar üretebildii aşamaya geldiğinde, o zaman “herkese ihtiyacı kadar” ilkesi uygulanabilir ve endüstrisi daha gelişmiş ve verimli bölgeler doğal olarak bu aşamaya diğerlerine göre daha erken ulaşacaktır. Fakat toplamda bu aşamaya ulaşılan kadar eşit paylaşım sistemi, yani

kişi başına eşit dağılım, sadece adil değil, zorunludur. Hastaların, yaşlıların, hamile ve yeni doğum yapmış kadınların ayrıca düşünülmesi gerektiğini söylemeye bile gerek yok...¹

Bu karne sistemi tabii ki aslan payının ve en iyi dilimlerin parti elitine gittiği, örneğin Sovyetler Birliği'ndeki karne sisteminden farklıdır. Mesela günümüzde organlarla ilgili, en çok ihtiyacı olan ve en uygun kişileri belirleyip sıraya koyan bir uluslararası kurum vardır. Organ naklinde organı kimin alacağı, fiyata, mesleğe ya da kişinin algılanan değerine göre değil, ihtiyaç ve uygunluğa göre belirlenmesi açısından komünist temelde gerçekleşir. Karne sisteminden kaçınmak için her şey yapılmalıdır ama yokluk zamanlarında adil tek çözümün bu olduğunu görmemiz gerekir.

Öte yandan, Berkman'ın komünist alternatifi olan “fazlalığın açık kullanımına” bakarsak, kirlilik ya da aynı malzemenin çelişki yaratan kullanımları gibi karar verilmesi gereken meselelerde toplumun nasıl tartışıp düzenleme yapacağı konusunu ele almadığını görürüz. Küresel kapitalist ekonominin herhangi bir yapı-sökümüne girişenler, dev boyutlardaki küresel eşitsizlik ve dünyanın büyük kesiminin engellenmiş

¹ Alexander Berkman, ABC of Anarchism, chapter 12, 1929, http://www.lucyparsonspj.org/anarchism/berkman_abc_of_anarchism.html (28 Mayıs 2010'da ulaşıldı).

gelişimi sorunlarıyla uğraşmayı göze almalıdır. Dünyanın bütün toplumlarının kapasitelerini bilinçli ve kolektif olarak geliştirecek ve (kapitalizmin, pazarlarını genişletmek ve karlarını artırmak için yarattığı sürdürülemez olan) mevcut yapıların yaratacağı ekolojik felaketlere çözüm bulacak bir yönteme ihtiyacımız var.

Bu kararları sadece halk meclisleri yoluyla alabiliriz. Fakat çözüm teknik değildir. Kirlilik konusundaki kavgaları çözmek için sadece ekonomik bir tasarımı bulamayız. Yukarıdaki tartışmada çeşitli önerileri gündeme getirmek için bir öneri zaten var, ama politik meseleler için sadece toplulukların konseyleri içinde, politik süreçler olabilir. Herhangi bir değer belirlemek, keyfi olacağı gibi, sorunu da çözmez. Bunun yerine, topluluklar bir araya gelmeli, tartışmalı, anlaşmaya varmalı ve herkes için en iyi çözümü oluşturmalıdır. Yapılar, güç mücadelelerinde ve güçlü ilgilendiren mücadelelerde arabuluculuk yapabilir ama bu yapılar çözümün sadece dış yüzüdür. Hiçbir garanti sağlamazlar ve böyle sorunlar nihayetinde durumun maddi, toplumsal ve tarihsel analizini gerektirir. Malumun ilanının, muğlak genellemelerin, boş şekilciliğin ötesinde bir değerlendirme için kaçınılmaz olarak daha çok deneyime, pratiğe ve denemeye ihtiyacımız var.

Bununla beraber kapitalizmden farklı olarak, “her zaman, ne istersek onu” yapabileceğimizin bir garantisi yoktur. Çeşitli planlama inisiyatifleri boyunca herhangi bir topluluk diğeriyle eşit konumda olacağı için, ilkel olunması yönünde yapısal baskılar olacaktır. İleride bizi yakabilecek durumda olanları yakmak istemeyiz. Bugünden farklı olarak, bunu yapmak için finansal ya da politik bir çıkar olmayacaktır. Gerçek anlaşmazlıklar çıktığında, ve bunlar olacaktır, toplumsal mücadele bizim modellerimizin ve formüllerimizin ötesine geçecektir.

Ücret Sisteminin Eleştirisi

Fakat paylaşım net çizgiler çeker. Paylaşımında komünist ekonomiyi tanımlarken, ücretli iş sisteminin olmadığını, bireysel emeğin algılanan değeri yerine insani ihtiyaçlar ve maddi olanaklara dayalı olduğunu ve kapital birikiminin yerini insan ihtiyacı için üretimin aldığını gördük. Katılımcı Ekonomi'nin tüm özellikleriyle ortak olan kolektivist ekonomi ise, aslında insanları çeşitli ücret-düzenleri için çalışmaya zorlayan bir sistemdir. Kolektivist paylaşımın temelinde ücret olarak biriktirilen gelir vardır ve bu gelirin bireyin yaptığı işin algılanan değerine dayalıdır.

Kolektivistler sosyalizm altında emeğin değerini çeşitli şekillerde tanımlamışlardır: üretim miktarı, çalışma saati, işin zorluğu ve çalışırken sarf edilen güç (katılımcı ekonomi), emeğin toplumsal değeri, vb.

Komünist ekonomi, kısmen devrimci toplumların deneyimlerine dayanarak, ücret sistemini reddeder. Rusya, Çin, Küba, Macaristan, Almanya, vb. deki devrimci deneyimler içinde tek bir şey görebiliyorsa, o da kapitalizmin, düşmanın içinde tekrar ortaya çıkabileceğidir. Sınıf ayrımları ve sınıf eşitsizlikleri, olası yönetici sınıfları için bir rampa görevi görür. Ücret sistemleri, “Proleter” devlet önerisi kadar olmasa da, kapital ve maddi güç birikimiyle yeni yönetici sınıfların oluşmasına ve ekonomik eşitsizliklere zemin sağlar. Bu temelde olumsuz bir itirazdır. Olumlu tarafında ise, komünist ekonomi, adaletsizliğin ve ücretli emeğin sürdürüldüğü ekonomilerde olmayan ek seçenekler ve imkanlar sunar. Komünizm, hem yapılan işlerde hem alınan karşılıklı ayrımları ortadan kaldırması sayesinde üretimde ve insanlar arasında tümüyle yeni ve temelden farklı toplumsal ilişkilerin kurulmasına yol açar. Temelde komünist olan bir paylaşım, toplumsal üretimin çıktılarını ve yapısını, bu üretimden faydalanan toplumun gerçek ve hayati ihtiyaçlarına doğru yönelmeye zorlar. Komünizm, emek ve tüketim arasındaki bağları parça-

layarak, toplumsal ihtiyaçlara ve insan arzularına dayalı alternatif bir yaşama ve çalışma şekli sunar.

Üstelik adil bir ücretin neye dayanarak yapılabileceğini sorgulamak yerinde olacaktır. Kapitalizm altında ücretler adil değildir. Ücret pazara bağlıdır, o kadar. Ama sosyalist ücretler emeğin belli bir değer algısına dayalıdır. Katılımcı ekonomide bu ücret "...toplumsal ürüne katılımı sarf edilen gayret ya da fedakarlıktır".² Kaç saat çalıştığımız, ne kadar ürettiğimiz, üretime kattığımız değer gibi çeşitli kolektivist ücretler önerilmiştir. Fakat bunların hepsinde temel bir problem vardır; bunlar keyfi ve adaletsizdir.

Zamanımızda üretim büyük ölçüde toplumsaldır. Bireyin katkısını, o işin yapılmasını sağlayan diğer binlerce bireyin katkılarından ayırmak çok zordur. Basitçe, günümüz toplumunda toplumsal emek ve kapital o kadar iç içe geçmiştir ki, çoğu durumda bireyin katkısını diğerlerinin emeğinden ve o bireyin üretmesini sağlayan toplumsal kapitalden ayrı ölçmek imkansızdır. Kapitalizm bunu zaten denemez; sadece insanlara zorla kabul ettirilen miktarı öder. Sadece saatlere bakarsak, hepimiz biliyoruz ki bir kişinin çalıştığı saatler diğerinden farklı olabilir; ama

² Michael Albert, *Life After Capitalism*, <http://www.zcommunications.org/zparecon/pareconlac.html> (30 Mayıs, 2010'da ulaşıldı).

aynı ücreti alırlar. Bazı insanlar doğalında yetersiz oldukları için onların yaptığı işin değeri adaletsiz olur. Diğerleri, fazla çaba sarf etmeden, sadece yeteneklerine dayanarak zengin olamamalıdır. Çaba ve fedakarlığa göre değerlendirme yaparsak, böyle bir sistem yine rastgele ve keyfi değerlendirmelere açık olur. Çalışma arkadaşlarının birbirlerinin işlerini değerlendirmesi ise iş yerindeki dedikodu ve iç çekişmeleri bugünkü rahatsızlık seviyesinin çok üstüne, ücretler üzerinde bir güç sistemine dönüştürür. Bir şeye değer biçmek tarafsız olamaz; güç yüklüdür ve bir baskı aracıdır. Ücret, kapitalizm tarafından gerçek toplumsal emeği gizemlileştirmek için kullanılan bir baskı aracıdır. Katılımcı ekonomi ve kolektivistler, bu aracın kar-sistemiyle ilişkisi kesildiğinde bir adalet aracı olabileceğini düşünüyorlar.

Emeğe değer biçmenin zorluğu daha temel bir şeye işaret ediyor: Algılanan değere dayalı, zorunlu emeğe öncelik veren ve ödüllendiren bir ekonomi istemiyoruz. Hem zenginlikteki eşitsizliklerin tehlikesi, hem değer biçmenin yarattığı yıkıcı toplumsal baskı, emeğin değerinin tüketimden ayrı olduğu, daha özgürlükçü bir ekonomiye işaret eder. Geleneksel ola-

rak bu düşünce “Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre”³ şeklinde özetlenmiştir.

Komünizme Doğru

Biz, bir hareket olarak, bir ahlaki bellek ya da günümüzün kitle mücadelelerinde model oluşturma rolünün ötesine geçmeliyiz. Özgürlükçü alternatif, pratiği doğrudan, içinde bulunduğumuz hareketlerin içinde inşa etmeye girişmeli, teorimiz pratiğimizle birlikte evrilmelidir. Kropotkin’le birlikte, günümüz toplumunda bazı komünist öğelerin zaten bulunduğunu gördük. Gilles Dauve da, komünist ekonomiye doğru bu dinamik ve tarihsel yaklaşıma, komünleştirme kavramıyla katkıda bulunmuştur.

Komünizm, iktidarı ele geçirdikten sonra pratiğe konulacak bir dizi önlem değildir. Bütün eski komü-

³ “Herkesten” ifadesinin nasıl yorumlanacağı konusu tartışmalıdır. Bazı teorisyenler herhangi biçimde çalışmaya zorlanmadan herkesin toplumsal üretimden yararlanacağını savunurken, diğerleri buna erişmenin koşulunu toplumsal olarak gerekli görülen asgari emek olarak koyarlar (yapabildiğini varsayarak). İkinci, İspanya Debrimi sırasında CNT içinde baskın olan geleneksel cevaptır. Bertrand Russell, Chomsky gibi ünlü teorisyenlerin savunduğu bu görüşü meylediyorum ve bu makalede bunu varsayıyorum.

nist hareketler toplumu durdurabildiler ama bu kitlesel duraklamadan bir şey çıkmasını beklediler. Komünleştirme, tam tersine, malların dolaşımını karşılıksız yapar... tüm ayrımları ortadan kaldırmaya kalkışır.⁴

Günümüzde var olan komünizm, işlevsel olarak var olan komünizm anlamına gelmez. İşimiz komünizm adaları oluşturmak (ki bu mutlaka kapitalist ilişkileri yeniden oluşturur), ya da mevcut mücadelelerde komünizm örnekleri yaratmak değildir. Kapitalizm sadece zenginliklerden değil, insanların arasındaki ilişkilerden oluşur. Komünist bir ekonominin geliştirilmesindeki asıl mesele kitlesel mücadele içinde işçi sınıfının devrimci farkındalığını, komünleştirmeyi ve pratiklerini geliştirmesidir. Kapitalizmi yenmek, bir teori değil, mücadelelerimizin içinde tarihsel bir andır. Ve bunun için toplumsal ilişkiler, örgütlenme ve mücadele içindeki işçilerin farkındalığı gerekir.

⁴ Gilles Dauve, Eclipse and Re-Emergence of the Communist Movement, <http://libcom.org/library/eclipse-re-emergence-communist-movement> (18 Haziran 2010'da ulaşıldı).

Anarşist Kütüphane

Scott Nappalos
Sınıfsızlık Anarşizmle Mümkündür - III
Anarşist Komünist Ekonomi Pratiği -Anarşist
Ekonomi Tartışmaları (15)
22.04.2015

Çeviri : Özgür Oktay - Bu yazı Meydan
Gazetesi'nin 26. sayısında yayımlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net